

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1913. Andra kammaren. Nr 32.

Tisdagen den 15 april.

Kl. 3,30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 8 och den 9 innevarande april.

§ 2.

Herr statsrådet *Schotte* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
angående anslag till Sveriges utsädesförening;
angående pension till kartografen David Adolf Fernblads
änka Greta Johanna Fernblad, född Johansdotter;
angående försäljning af den till förra militiebostället Åsaka
nr 4 Tomten hörande lägenheten Pipartomten i Älvsborgs län;
angående överlåtelse till Dalby församling av visst område
av lotten nr 1 av Dalby kungsgård i Malmöhus län;
angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället
Herresätter nr 1 i Östergötlands län;
angående upplåtande av en lägenhet från förra kronofogde-
bostället Högsjöryr nr 1 och 2 i Älvsborgs län; och
angående upplåtande av två områden från förra militiebo-
stället Ubbetorp nr 1 i Östergötlands län.

Nämnda propositioner bordlades på begäran.

§ 3.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Chefen för civildepartementet herr statsrådet *Schotte*, som
anförde: Herr talman! Herr *Zetterstrand* har till mig riktat
följande spörsmål rörande arsenikfrågan:

- 1) Ämnar herr statsrådet föreslå eller vidtaga några effektiva
åtgärder till förhindrande av ytterligare arsenikförgiftningar? och
- 2) När kunna i så fall dylika förslag eller åtgärder vara att
förvänta?

*Svar å inter-
pellation.*

Svar å interpellation.
(Forts.)

Då den av interpellanten berörda arsenikfrågan under senaste tiden väckt åtskillig uppmärksamhet flerstädes i landet och väl också en del oro, begagnar jag med tillfredsställelse det tillfälle, interpellanten givit mig, till att uttala mig i denna fråga. Jag skall därvid först tillåta mig en sammanfattande historik av de huvudsakliga skeden, frågan om lagstadganden mot arsenikfaran undergått hos oss och det särskilt för att visa *dels*, huru olikartade och ofta växlande bestämmelserna i detta hänseende varit, *dels ock*, med vilka svårigheter och olika meningar lagstiftningen på detta område haft att kämpa vid sina försök att avväga lämpliga stadganden i ämnet.

Då användning av arsenikhaltig färg inom tapet- och textilindustrien alltmer uppmärksammades såsom sjukdomsorsak, blev genom kungl. förordningen den 7 januari 1876 angående vård och försäljning av arsenik samt av andra giftiga ämnen ett omfattande förbud i sådant hänseende meddelat. I § 20 av nämnda författning stadgades nämligen att tapeter, rullgardiner, fönsterjalousier, tyg, konstgjorda blommor och andra varor i vattenfärg (med lim, gummi, stärkelse, dextrin, äggvita o. d.) tryckta eller målade arsenikhaltiga färger icke finge hållas till salu eller utbjudas; och gällde samma förbud även i avseende på lampskärmar, sigillack, oblat, stearinljus och andra ljus, som innehölle arsenikhaltiga färger eller andra arsenikhaltiga ämnen. Dessa bestämmelser gävo snart anledning till missnöje. Väcka åtal avgjordes väsentligt olika i analoga fall, beroende på olika analyser, och det blev närmast de analyserande kemisterna, som avgjorde, vad som borde förstås med arsenikhaltig färg. Genom kungl. kungörelsen den 14 november 1879 ändrades därför nämnda bestämmelser i 1876 års förordning genom stadgande av vissa provstorlekar för olika varuslag samt genom fastställande av den s. k. spegelmetoden såsom utslagsgivande, dock utan angivande av sättet för spegelns framställning. Spegeln skulle dock vara ogenomskinlig. Missnöjet från fabrikanter och köpmän blev emellertid alltjämt oförminskat, och en vidlyftig skriftväxling ägde rum i frågan, utan att dock något större resultat i lagstiftningsväg vanns. Vissa ändringar företogos dock: så genom kungl. förordningen den 26 januari 1883, då cyankaliummetoden fastställdes såsom den enda inför domstol giltiga analysmetoden samt genom kungl. förordningen den 10 april 1885, varigenom de föreskrivna provytorna avsevärt minskades. Genom kungl. kungörelsen den 18 nov. 1892 erhöll förevarande delar av 20 § i 1876 års arsenikstadga den lydelse, som den sedermera bibehöll, tills nuvarande giftstadga av den 7 december 1906 utfärdades. Denna lydelse var följande: »1. Tapeter, rullgardiner, fönsterjalousier, konstgjorda blommor eller andra varor i vattenfärg (med lim, gummi, stärkelse, dextrin, äggvita och dylikt) tryckta eller målade med arsenikhaltiga fär-

ger, må icke hållas till salu eller utbjudas, så vida ur 200 kvadratcentimeter av varan eller mindre kan vid kemisk undersökning, ur därvid erhållen svavelarsenik, genom reduktion med cyankalium och kolsyrat natron framställas metallisk arsenik, avsett såsom en svart eller svartbrun, åtminstone delvis ogenomskinlig, spegel (arsenikspegel) i ett glasrör av $1\frac{1}{2}$ —2 mm:s inre tvärlinje. 2. Samma förbud gäller även i avseende på tyg, vävnader, garn, lampskärmar, sigillack, oblat, stearinljus och andra ljus, som innehålla arsenikhaltiga färger eller andra arsenikhaltiga ämnen, såvida metallisk arsenik på det sätt och till den myckenhet, ovan angivits, kan framställas ur 100 kv.-cm. eller mindre av tyg, vävnader och lampskärmar eller ur 8 gm eller mindre av garn eller ur 21 gm eller mindre av övriga här uppräknade varor.»

Svar interpellation.
(Forts.)

Oron för arsenikförgiftningar var under åren efter 1892 vitt utbredd i landet, vartill kanske bidrog, att den föreskrivna spegeln, som skulle bifogas analysintyget, verkat uppskrämmande. Vid statens 9 kemiska stationer ökades antalet arsenikundersökningar från c:a 23,000 år 1893 till c:a 70,000 år 1903. Samtidigt voro klagomålen från fabriksidkare och köpmän många och högljudda. I anledning av dessa förhållanden uppdrog Kungl. Maj:t den 21 november 1902 åt 5 sakkunniga att inom civildepartementet granska gällande bestämmelser ang. vård och försäljning av arsenik samt andra giftiga ämnen och varor ävensom avgiva det förslag, vartill granskningen kunde föranleda. Dessa sakkunniga avlämnade efter mer än 3 års arbete den 20 februari 1906 ett vidlyftigt betänkande. De sakkunniga framhöllo härvid otidsenligheten och den obehöfliga strängheten av de hittills gällande föreskrifterna samt sammanfattade sina åsikter härutinnan huvudsakligen i följande satser:

1) att den föreskrivna metoden till undersökning å arsenikhalt i handelsvaror vore otillfredsställande och osäker, emedan den i olika analytiska händer gäve från varandra väsentligt avvikande resultat, samt att till följd härav kunde råda osäkerhet om, vad som vore att anse såsom i handeln tillåten eller förbjuden vara;

2) att vid den tillämpning, som undersökningsmetoden ägde vid de laboratorier, som med största sakkunskap och arbetsskicklighet använde densamma, den i respektive handelsvaror tillåtna arsenikmängden vore så ringa, att även små, oavsiktliga föroreningar hos ett råmaterial kunde föranleda förbud mot varans försäljning, vilket vållade stort hinder med avseende på handeln och fabrikationen av särskilt textilvaror och tåpetter;

3) att uti intet annat land än Sverige (och Finland) förefunnnes ens tillnärmelsevis så stränga bestämmelser rörande arsenikhalt i handelsvaror, men att ändock inga olägenheter av denna anledning vore i utlandet kända; samt

Svar å interpellation.

(Forts.)

4) att av ovan anförda grunder en förändring av gällande bestämmelser vore önskvärd i syfte att införa förbättrade undersökningsmetoder och att minska strängheten i de nu gällande fordringarna på arsenikfrihet i handelsvaror.

Kommitterade anföra vidare, att det med full säkerhet kunde påstås, att i intet annat land än Sverige (och möjligen Finland, dit den svenska uppfattningen delvis blivit exporterad med svenska dit utflyttade analytici) existerade någon uppfattning om hälsofara vid begagnande av tapeter eller tyger, innehållande *mycket små* arsenikmängder. Frågans kärnpunkt vore: Vilken myckenhet arsenik kan tolereras i en handelsvara, utan att denna behöver anses hälsofarlig? Man torde möjligen — ansågo kommitterade — kunna komma till ett sannolikhetsvärde för en viss minimisiffra, under vilken man ej kunde behöva gå, då det gällde att skydda personer med normal eller till och med tämligen hög grad av ömtålighet vid arsenikförgiftning. Med hänsyn till vissa personers ytterliga känslighet för arsenik kunde man — framhålla kommitterade — icke taga uteslutande hänsyn till de längst gående ivrarna för arsenikfrihet, även om det skulle kunna visas, att någon enda gång små mängder arsenik vållat illamående. Så mycket mera kunde detta sägas, om bevisen i denna riktning skulle befinnas osäkra. I enlighet med dessa och i övrigt angivna riktlinjer framlade kommitterade sitt förslag till lagstiftning i förevarande del. Förslaget var av följande lydelse:

1. Ej må till salu hållas eller försäljas här nedan angiven vara, om vid undersökning enligt metod, som av Kungl. Maj:t efter hörande av medicinalstyrelsen och Tekniska högskolan blivit fastställd, ett prov av här föreskriven storlek befinnes innehålla arsenik — beräknad såsom metall — till en myckenhet av 0,20 milligram eller mera.

Papper, kartong eller papp, ofärgat, målat eller tryckt i färg (tapeter)

prov: 200 kv.-cm.

Vävnad (vartill även räknas filt, stickad, virkad eller knyttlad vara), ofärgad, färgad, målad, tryckt i färg eller belagd med linoleum, kautschuk, guttaperka o. d.

prov: 100 kv.-cm.

Skinn med eller utan hårbeklädnad, oberett eller berett, ofärgat eller färgat,

prov: 50 kv.-cm.

Garnleksak, målad eller tryckt i färg,

prov: färg, avskrapad från en yta av 100 kv.-cm.

Garn, otvinnat eller tvinnat, ofärgat eller färgat,

prov: 5 gram.

2. Om uti boningsrum, samlings- eller arbetslokal, tapet eller färganstrykning å vägg, tak, golv eller inredning vid undersökning enligt i föregående mom. åsyftad metod finnes innehålla 0,20 milligram arsenik eller mera — beräknad såsom metall — i ett prov av 200 kv.-cm. vare husägare skyldig att vid anfordran av person, till vilken lokalen blivit för begagnande uthyrd eller eljest upplåten, borttaga den arsenikhaltiga tapeten eller färganstrykningen.»

Svar å interpellation.
(Forts.)

Dessa sålunda föreslagna bestämmelser innebure dels en ej ringa lindring i de förut gällande föreskrifterna, dels ock antagande av en ny bestämningsmetod, den kvantitativa metoden. Givetvis var i sistnämnda hänseende en stor förbättring föreslagen, då med spegelmetoden en subjektiv uppfattning av, huruvida en arsenikspegel vore svart eller svartbrun eller hade en därifrån avvikaende färgnyans, förut varit bestämmande för varans tillåtlighet eller ej i handeln.

Kommitténs förevarande förslag blev emellertid i mycket väsentliga delar ändrat av Kungl. Maj:t genom beslut om utfärdande av nu gällande giftstadga den 7 december 1906. Vidkommande färganstrykning i boningsrum, samlings- eller arbetslokal innefattade kommitténs förslag, såsom av nyes anförda citat framgår, ett gränsförbud för färganstrykning å vägg, tak, golv eller inredning av 0,20 milligram från ett prov av 200 kv.-cm. Under bestämmelsen föll således också *färganstrykning med oljefärg*. I öfverensstämmelse med Tekniska högskolans yttrande hade medicinalstyrelsen emellertid föreslagit en lindring i kommitténs förslag i förevarande del, i det att styrelsen förordnat ett tillägg till den citerade § av denna lydelse: »men för anstrykning med oljefärg 20 kv.-cm.» Emellertid ströks i den av Kungl. Maj:t utfärdade stadgan *alla bestämmelser om oljefärg*. Anledningen härtill torde närmast varit en P. M. av kommittéledamoten d:r Sondén, däri han tillråder borttagande av bestämmelsen rörande oljefärg. Bidragande till Kungl. Maj:ts beslut lærer också varit, *dels* att i främmande länder allmänt saknas alla bestämmelser om förbud för oljefärgs användande till färganstrykning i boningshus (så i Tyskland enl. 1887 års lag, i Österrike enl. 1906 års lag o. s. v.), *dels ock* att åtminstone vid tiden för förevarande giftstadgas tillkomst den uppfattningen var gängse i läkarkretsar, att arseniken var så väl bunden i oljefärgen, att den var ofarlig. Tilläventyrs inverkade också i någon mån den samma år ingångna handelstraktaten med Tyskland, varvid, att döma av slutprotokollet, våra arsenikstadganden, jämte bestämningsmetoden, varit på tal.

De av förenämnda kommitté föreslagna bestämmelserna rörande färganstrykning med arsenikhaltig färg undergingo också den ändring, att husägare icke, såsom enligt kommitténs förslag, skulle vara pliktig borttaga den arsenikhaltiga tapeten eller färg-

Svar å interpellation.
(Forts.)

anstrykningen på anfordran av *hyresgäst*, utan att detta behöfve ske först efter yrkande av *allmän åklagare*. Ändringen torde hafva gjorts af juridiska skäl. Vidare borttogs också i förslaget bestämmelsen, att Kungl. Maj:t skulle höra medicinalstyrelsen och Tekniska högskolan angående den metod, som borde fastställas. Sannolikt ansågs en dylik förpliktelse obehöfelig och olämplig i en av Kungl. Maj:t utfärdad administrativ stadga.

Andra undantag från kommittéförslaget gjordes dels genom att alla bestämmelser rörande arsenikhalt i skinnvaror borttoges — heia denna rubrik utgick således — och dels genom ändrade bestämmelser rörande arsenikhalten för tyger och vävnader samt för garn. Kommittén föreslog såsom förbudsgräns 0,20 milligram från ett prov av 100 kv.-cm för vävnader och samma myckenhet från ett prov av 5 gram för garn. 1906 års giftstadga fastställde emellertid en förbudsgräns av 0,20 milligram från 50 kv.-cm. av vävnader och från 2½ gram av garn. Således jämväl här en betydlig lindring.

Den uppfattning gjorde sig snart gällande, att de genom 1906 års giftstadga införda bestämmelserna gävo ett alldeles otillräckligt skydd mot arsenikfaran, och allmänheten och läkarna klagade över ökad import och försäljning av arsenikhaltiga varor. Frågan kom också såsom bekant efter enskilda motioner upp vid 1911 års riksdag, i anledning varav Riksdagen, närmast med anledning av arsenikfaran från tyg och garn, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde om sakkunnig utredning av hela arsenikspörsmålet. I denna skrivelse erinrade Riksdagen, att följderna av bestämmelserna i förevarande avseende i den nya giftstadgan blivit, att det numera vore så gott som omöjligt att erhålla ett absolut arsenikfritt kostymtyg av ylle eller ullgarn för strumpor, och att vårt land formligen vore översvämnat av varor, innehållande större arsenikmängd än den enligt förutvarande bestämmelser högst tillåtna. Fallen av kronisk arsenikförgiftning syntes i följd härav vara synnerligen ofta förekommande och efter allt att döma stadda i rask ökning. Riksdagen, som i följd härav funne det vara uppenbart, att en revision av nu gällande bestämmelser angående tillåten halt av arsenik i salubjudna varor vore av ett verkligt behov påkallad, i syfte att kraftigare än nu kunde ske hindra uppkomst av arsenikförgiftning, anhöll i följd härav, att Kungl. Maj:t täcktes genom sakkunniga låta utreda, vad från det allmännas sida borde göras för att i möjligaste mån upptäcka, förebygga och motverka faran af kronisk arsenikförgiftning samt vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kunde föranleda.

Efter mitt tillträde till chefskapet för civildepartementet ägnade jag också snarast möjligt uppmärksamhet åt den av Riksdagen begärda utredningen; och utverkade jag mig den 30 december 1911 nådigt bemyndigande att för utredningen tillkalla 3 sak-

kunniga. I anledning härav anmodade jag i skrivelser den 30 januari 1912 professorn vid Karolinska institutet F. Lennmalm, apoteksinnehavaren Arvid Blomquist och professorn vid Tekniska högskolan Peter Klason att i egenskap av sakkunniga biträda vid den utredning, som avsåges i Riksdagens nyss omförmälda skrivelse. De sakkunnigas arbete på hela arsenikfrågans utredning blev snart stört genom den befattning, de sakkunniga erhöilo med undersökning och utredning av förgiftningsfallen i gamla riksdagshuset och vad därmed ägde sammanhang. Vid behandling av detta ärende uppkom också den beklagliga schism, som ledde till kommitténs sprängning. I december 1912 avsade sig Blomquist uppdraget, varefter jag till sakkunnig i stället för Blomquist, som kort därefter avled, kallade professorn vid Stockholms högskola von Euler-Chelpin. Den nya ledamoten fick emellertid knappast tillfälle deltaga i något arbete för frågans utredning, enär professor Lennmalm i mars 1913 avsade sig uppdraget såsom medlem av och ordförande i kommissionen. Någon tid därefter ställde herrar Klason och von Euler sina platser i kommissionen till förfogande. Jag har därefter snarast möjligt gått i författning om kommissionens kompletterande, därvid jag, under livligt beklagande av de omständigheter, som föranlett schismen och av att förutnämnda var på sitt område synnerligen framstående vetenskapsmän icke längre kunde påräknas för kommissionens svära och omfattande utredning, fann mig böra lägga utredningen i helt nya händer. I sådant hänseende vill jag nu delgiva kammaren, att jag, som den 30 januari i år erhöil bemyndigande att för ändamålet tillkalla ytterligare högst två sakkunniga, till sakkunniga för den omförmälda utredningen utsett professorn i praktisk medicin vid Lunds universitet medicine doktorn Karl Petrén, vilken tillika skall såsom ordförande leda kommissionens arbeten, professorn i medicinsk och fysiologisk kemi vid samma universitet medicine doktorn Ivar Christian Bang, laboratorn i kemi vid universitetet i Lund filosofie doktorn Ludvig Ramberg samt bostadsinspektören i Stockholm, docenten i allmän hälsovårdslära vid Karolinska institutet medine doktorn Germund Wirgin. Det är min vissa förhoppning, att denna kommission skall komma till resultat, på vilka behövlige lagstiftningsåtgärder i frågan må kunna byggas. Emellertid är det uppenbart, att en utredning av så omfattande och grannliga beskaffenhet som den ifrågasvarande måste taga åtskillig tid i anspråk. Jag har därför överenskommit med kommissionens ordförande, att densamma skall skyndsamt överväga, vilka provisoriska ändringar i giftstadgans ifrågasvarande bestämmelser kunna anses mest trängande och vara av beskaffenhet att i avbidan på kommissionens slutliga undersökning kunna ifrågasättas. Givetvis skall vid behandling av sådana provisoriska åtgärder näringsidkare och köpmän, vilkas

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation.
(Forts.) intressen kunna härav beröras, beredas tillfälle att under lämplig form deltaga i kommissionens arbete eller därvid framföra sina synpunkter.

Att Kungl. Maj:t så att säga på rak arm skulle meddela omedelbara föreskrifter, anser jag icke kunna ifrågakomma. Tillkomsten av vissa delar av 1906 års giftstadga torde visa vanskligheten i dylika åtgärder och manar knappast till efterföljd. Om det också bör bestämt fastslås, att industriens och handelsintressen och anspråk måste vika för hälsovårdsintressena, hava dock dessa näringsgrenar berättigade krav på, att de åtgärder, som vidtagas, och som kanske inskränka eller försvåra deras verksamhet i ena eller andra avseendet, äga stöd i sakkunnig utredning och behandling.

Interpellantens första fråga till mig lydde: ämnar herr statsrådet föreslå eller vidtaga några effektiva åtgärder till förhindrande av ytterligare arsenikförgiftningar? Av vad jag nyss anförde, torde framgå, att jag är fullt ense med interpellanten, att effektivare lagbestämmelser än de nu gällande äro behöfliga, att jag, i full överensstämmelse med vad 1911 års Riksdag begärt, för ändamålet tillkallat sakkunniga, att genom förhållanden, som jag förut antytt och som äro allmänt bekanta, de först tillkallade sakkunnigas arbete icke kunnat slutföras, samt att jag snarast möjligt därefter utsett nya sakkunniga för frågans skyndsamma och allsidiga beredning.

Beträffande det andra av interpellanten till mig framställda spörsmålet, eller när förslag eller åtgärder till förhindrande av ytterligare arsenikförgiftningar kunna vara att förvänta, kan jag allenast uttala, att den nya kommissionens arbeten komma att omedelbart vidtaga, och att jag, i allt vad på mig kan ankomma, skall söka medverka till, att kommissionens arbeten fortskrida så skyndsamt som möjligt. Då emellertid givetvis åtskillig tid måste åtgå för utredningar och undersökningar, har jag, på sätt nyss omförmäls, anmodat kommissionen att snarast utreda möjligheten av provisoriska bestämmelser i vissa avseenden; och är det min förhoppning, att förslag till sådana provisoriska stadganden skall kunna föreligga inom några få månader.

Vidare yttrade:

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Jag skall först be att till herr statsrådet och chefen för civildepartementet få fram bära mitt värdsamma tack för att han så snart som skett och så utförligt som skett har lämnat svar på denna min interpellation.

Det var, mina herrar, i en olycklig stund, 1906 års giftstadga utfärdades. Den innehöll visserligen förbättrade bestäm-

melser därutinnan, att den påbjöd kvantitetsbestämning utav arsenik i milligram och delar därav. Men på samma gång tog den alldeles för mycket hänsyn till affärsmännens önskningar och alltför liten till allmänhetens krav, med den påföljd, att den medgav en väsentlig och i många fall mångdubbel förhöjning av den förut tillåtna arsenikmängden. Efter stadgans tillkomst visade sig också, att mer och mer arsenikbaltiga varor kommo i marknaden och att allt fler och fler fall av arsenikförgiftning förekommo. Detta föranledde också, på sätt vi nu hört i svaret, att 1911 års Riksdag avlät en skrivelse till regeringen med begäran om en noggrann utredning för att få förändrade bestämmelser i giftstadgan. Nu veta vi litet var och ha även hört det nu, att den kommitté, som i anledning därutav av regeringen tillsattes, hittills har lämnat alldeles negativa resultat. Men vi ha också hört, att herr statsrådet gått i författning om utseendet av nya kommittéledamöter, och att det är anledning hoppas, att de skola, så snart sig göra låter, komma med ett förslag till ändrade bestämmelser i giftstadgan.

Emellertid har denna fråga efter avlåtandet av 1911 års riksdagsskrivelse kommit i ett mycket förändrat läge. Det har nämligen visat sig, att arsenikförgiftningar ha förekommit i en alldeles ofantligt stor utsträckning på ett speciellt område, nämligen inom byggnader. Det har förekommit i mycket stor utsträckning just på senare tid i publika och även i privata byggnader. Överintendentsämbetet har nu utfärdat en bestämmelse, att i de byggnader, som ämbetet har överinseende över, icke få förekomma arsenikhaltiga färger. Man hade då väntat, att några likartade bestämmelser skulle utfärdas även beträffande målning av enskilda bostäder och att icke allmänheten skulle lämnas alldeles utan skydd. Det har ju inträffat så ofantligt stora risker med avseende på människors välbefinnande och hälsa och även ekonomiska förluster, och man hade verkligen väntat, att regeringen, som i så många hänseenden visat sig vara så synnerligen initiativkraftig, även på detta område skulle vidtaga åtgärder till den stora allmänhetens skydd. Man fick emellertid vänta härpå vecka efter vecka, månad efter månad, och det var detta, som föranledde, att frågan kommit upp vid denna riksdag i två särskilda avseenden, dels genom en motion i Första kammaren och dels genom interpellation i denna kammar. Nu har, sedan interpellationen framstälts, det Första kammarens tillfälliga utskott, som haft frågan under behandling, framkommit med sitt utlåtande i ämnet. Utskottet yttrar, att det anser, »att användande av arsenikhaltig oljefärg medför så stor fara för människors hälsa och så stora ekonomiska förluster såväl för staten som för kommunerna och de enskilda, att ett omedelbart ingripande från statsmyndigheterna mot användande av sådan färg är av nöden». Och utskottet tillägger: »Huvud-

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation.
(Forts.)

saken är, att kraftiga åtgärder vidtagas snarast möjligt i ändamål att förhindra uppkomsten av ytterligare arsenikförgiftning genom oljefärg i vårt land».

Första kammaren har också biträtt utskottets utlåtande och för sin del beslutat avlåta en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran, att Kungl. Maj:t snarast möjligt måtte vare sig vidtaga sådan ändring i visst moment i giftstadgan, att orden »med vattenfärg gjord färganstrykning» utbytas mot »färganstrykning», eller på annat sätt vidtaga åtgärder, att den nu rådande faran av arsenikhaltig oljefärg undanröjes. Första kammaren har sålunda uttalat sig i alldeles samma syfte, som jag nu har tillåtit mig framhålla i min interpellation.

Nu har ju herr statsrådet här uttalat, att regeringen skall söka att även i detta hänseende så snart som möjligt framkomma med förslag till provisoriska åtgärder. Det föreföll mig dock, som om svaret i denna del icke var fullt så tillfredsställande, som med avseende på frågan om giftstadgans omarbetande i allmänhet. Vad beträffar ett omarbetande av giftstadgan i större omfattning, så är det alldeles givet, att detta skall kräva ett mycket omsorgsfullt och noggrant arbete och komma att taga en viss tid i anspråk, men dessa *provisoriska* åtgärder äro så av nöden och så trängande, att med det allra snaraste något måste åtgöras i detta avseende. Jag förstår ju icke, vilka åtgärder här skola vidtagas, men jag har tyckt mig finna, att från så många håll uttalats, att liksom överintendentsämbetet förbjudit användandet av arsenikhaltiga färger i sina hus, borde man vidtaga åtgärder för att förbjuda arsenikhaltiga färgers användande även i enskilda byggnader. Det är väl icke så, att denna arsenikhaltiga färg endast i och för sig orsakar förgiftning, utan det är väl måhända i samband med flera omständigheter, såsom i färgblandningar, i förening med kalk o. d., som färgen blir skadlig. Men nog har man väl under den hittills åstadkomna utredningen kommit så långt, att man skulle kunna snart sagt omedelbart utfärda de bestämmelser, som krävas för att avvända de stora förluster och den stora risk både i sanitärt och ekonomiskt hänseende, varom här är fråga.

Under förhoppning, att herr statsrådet måtte så fort som möjligt — snarast möjligt, som Första kammaren säger — vidtaga dylika åtgärder, får jag återigen framföra ett tack för det svar, som jag erhållit.

Herr Kronlund instämde häruti.

Herr Lindman: Herr talman, mina herrar! Att jag begärt ordet i denna fråga torde herrarne säkerligen finna ganska naturligt efter de upplysningar, som här blivit lämnade av herr statsrådet och chefen för civildepartementet och varav framgick,

huru händelserna utvecklats sig på detta område. Nu gällande giftstadga utfärdades i december 1906, vid den tidpunkt alltså, då jag var statsminister. Herr statsrådet har också redogjort för anledningen till, att denna giftstadga kom att få den avfattning, som den fick, och jag har därutinnan icke mycket att tillägga. Blott det skulle jag vilja framhålla, att redan i slutet av 1890-talet hade man från olika håll, från industriföreningar o. s. v., framställt en önskan om att få lättnader uti dåvarande bestämmelser, och redan då hördes myndigheterna i saken. Jag skall emellertid förbigå detta skede och genast övergå till den kommitté, som år 1902 tillsattes för att uppgöra förslag till ändring av giftstadgan. När denna kommitté sedermera avgivit sitt förslag, hördes myndigheter och andra vederbörande över detsamma, däribland även åtskilliga handelsföreningar, som uttalade, att bestämmelserna voro alldeles för stränga. Sålunda inkom bl. a. ett yttrande från skånska handelskammaren, däri förklarades, att de av kommittén föreslagna bestämmelserna innehölle ett förbud mot användande av de allmänast i bruk varande oljefärgerna — jag haller mig nu endast till frågan i vad angår oljefärger. Enligt vad handelskammaren i fråga uttalade, gällde detta t. ex. zinkvitt, som huvudsakligen infördes i stora myckenheter från Holland och Belgien; den innehöll i medeltal 1,50 milligram arsenik per gram torr färg. Medan enligt kommitténs förslag färg med mer än 0,20 milligram per gram skulle vara förbjuden, ville handelskammaren för sin del, att gräusen skulle sättas vid 2 milligram, ty i annat fall skulle flera av de dittills allmänt begagnade färgerna icke längre kunna hit införas. En med denna likartad framställning inkom även från Göteborgs handelskammare. Denna handelskammare tillsatte särskilda kommitterade för att utreda frågan, och det uttalande, som dessa kommitterade sedan kommo med, gjorde handelskammaren till sitt eget. Nämnda kommitterade voro, så vitt jag kan erinra mig, de första, som framställde kravet på, att man här skulle göra undantag för oljefärgen; de ville nämligen helt och hållet utesluta olje- och lackfärger samt anstrykning, som försetts med lack eller fernissöverdrag. Det av kommitterade uppgjorda förslaget blev som sagt sedermera handelskammarens uttalande i frågan. Även andra myndigheter hördes naturligtvis, och bland dessa var det sådana, som ansågo, att man icke skulle gå längre, än vad den förut omnämnda kommittén gjort, medan å andra sidan andra ville gå längre. Särskilt framhöll handelskemisten doktor Setterberg, vilken var reservant mot det uttalande, som gjordes av teknologföreningen, att om man icke gjorde något undantag i detta fall, skulle hyresvärdarna möjligen bliva tvungna att avlägsna största delen av den oljefärg, varmed våra boningsrum äro målade. Samma uttalande gjordes också, såsom jag vill minnas, av professor Peter Klason, då tek-

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation.
(Forts.)

niska högskolan tillfrågades om saken. Medicinalstyrelsen uttalade just det, som herr starsrådet nyss anförde, nämligen att, då en i oljefärgen möjligen förekommande ringa mängd av arsenik torde få anses så pass bunden, att den icke kunde anses hälsovådlig, det icke syntes medföra någon risk i hygieniskt avseende att i fråga om anstrykning med oljefärg stadga lindrigare bestämmelser än beträffande tapeter och vattenfärger. Medicinalstyrelsen ville göra en nedsättning i fråga om oljefärger, så att stadgandet endast skulle gälla 20 kvadratcentimeters yta i stället för 200 kvadratcentimeters yta. Det uppdrogs sedan åt en person, nämligen ingenjör Sondén, att samla hela detta material och bearbeta detsamma. Det förslag, som han därefter avgav, går ut på, att det vore bäst att här utesluta allt, som rörde anstrykning med oljefärg, och på den grund blev även den del, som rörde detta, borttagen ur förslaget. Det är ju uppenbart, att om man då haft den erfarenhet, som man nu har, hade något sådant icke kommit i fråga.

Följderna av denna import av arsenikhaltiga oljefärger ha ju blivit mycket tråkiga. Man behöver endast läsa den redogörelse, som inkommit från de senaste arseniksakkunnige för att se, att så verkligen är händelsen. Där lämnas sålunda en redogörelse för en undersökning av ej mindre än 143 olika fall i gamla riksdagshuset, där man i ej mindre än 133 av dessa fall kunnat konstatera arsenikförgiftning. De ämbetsverk, som ha lokaler i gamla riksdagshuset, gjorde ansträngningar för att få en rättelse av förhållandena till stånd. Det ena ämbetsverket efter det andra vände sig först till medicinalstyrelsen för att få hjälp. De första sjukdomsfallen inträffade i november 1911 och det var strax därefter, som denna hänvändelse till medicinalstyrelsen ägde rum. Men någon hjälp därifrån fick man ej, ty medicinalstyrelsen sade, att det icke var bevisat, att sjukdomsfallen uppstått till följd av arsenikförekomst i gamla riksdagshusets lokaler, utan de kunde även härröra av andra orsaker. Chefen för ett av ämbetsverken vände sig då till kommittén, men man fick icke heller där hjälp. Vid jultiden 1911 uppvaktade man finansministern och begärde att åtgärder, snarast möjligt måtte vidtagas. På sommaren 1912 blev det bättre; man började då att taga bort färgen på vissa håll, och det visade sig då tydligt och klart, att där färgen togs bort, blev även personalen bättre, detta kanske även beroende på, att sommartiden fönsterna kunde hållas öppna. När emellertid hösten kom, började återigen förgiftningsfallen att uppträda. Såsom herr Zetterstrand nyss anförde, har sedan överintendentsämbetet utfärdat bestämmelser, som hindra användningen av holländsk zinkvitt i offentliga byggnader.

Jag skall här nu be att få pepeka ett par saker, som i detta fall synas vara värda uppmärksamhet. I de arseniksakkunnigas

utlåtande meddelas, att den målare, som haft om hand målnin-
gen i gamla riksdagshuset, lämnat docenten Köhler den uppgif-
ten, att vid målningen använts holländsk zinkvitt, i ringa mängd
nyanserat med zinkgrönt och ockrafärg. Detta zinkvitt inne-
håller 1,62 milligram arsenik pr 2,5 gram färg; d. v. s. 648 mil-
ligram arsenik per kilo färg. En väggyta om 200 kvadratcenti-
meter, som på vanligt sätt blivit tre gånger bestruken med ol-
jefärg av holländsk zinkvitt, innehåller 7,76 milligram arsenik.
Och i de prover, som tagits av kommittén från olika rum i bygg-
naden, finner man, att i olika arbetsrum arsenikhalten på 200
kvadratcentimeters väggyta växlar mellan 0,506 milligram och
3,948 milligram. Och slutligen heter det, att man i väggfärgen
funnit en arsenikhalt, som är så pass hög, att den beskedliga-
ste färgen i någon av de undersökta arbetsrummen innehåller
2 $\frac{1}{2}$ gånger så mycket arsenik, som vore den högsta tillåtna,
om det vore limfärg, och att den giftigaste färgen är 20 gånger
så giftig som den högsta tillåtna limfärgen.

Svar å inter-
pellation.
(Forts.)

Med hänsyn till dessa missförhållanden vore det synnerli-
gen angeläget, att något omedelbart åtgjordes i detta avseende,
och jag hade för min del nu hoppats, att herr statsrådet här
skulle giva ett sådant svar, att, förutom det att nya sakkunniga
tillkallats, vilket ju är mycket glädjande — om, som man får
hoppas, dessa nya sakkunniga komma att väl samarbeta med
varandra — statsrådet även ställt i utsikt omedelbart vidtagna-
de av åtgärder för att hindra importen av arsenikhaltig zink-
vitt, ty det är ju tydligt och klart, att det är just på denna
zinkvitt, som det härvidlag beror. Professor Lennmalm säger
också om den saken uttryckligen: »Vi veta, att ett stort antal
arsenikförgiftningsfall uppträtt i hus, där holländsk zinkvitt an-
vänts, och vi veta, att sjukdomsfallen upphört, då den holländ-
ska zinkvitten avlägsnats. Vi veta, att holländsk zinkvitt är en
importerad vara, som för vårt land är alldeles överflödigt. Den
schlesiska zinkvitten håller 1 à 2 milligram arsenik per kilogram
färg; den holländska zinkvitten håller 500, 600, 700, 800, 900
milligram per kilogram färg, således en oerhörd arsenikhalt i
jämförelse med den schlesiska zinkvitten.»

Det synes mig därför, som om man hade kunnat hoppas,
att bestämmelser för att hindra denna import skulle omedelbart
ha utfärdats. Jag förstår nog, att det, såsom herr statsrådet
sade, icke är så lätt för Kungl. Maj:t att vidtaga en dylik åtgärd,
ty Kungl. Maj:t är ju icke sakkunning på detta område, men
även om jag gärna och villigt erkänner detta, förefaller det mig
dock, som om Kungl. Maj:t här verkligen kunde stödja sig på
sakkunnige, nämligen på det uttalande, som gjordes av de kom-
mitterade, vilka år 1902 tillsattas för att utarbeta förslag till
giftstadga. Där har man faktiskt ett uttalande av tillkallade
sakkunniga rörande den mängd arsenik per en viss kvadratytta,

Svar å interpellation.
(Forts.)

som bör vara den högsta tillåtna. Man har där även uttalanden av medicinalstyrelsen och även andra myndigheter. Med tanke på, huru saken sedan utvecklats sig, erkänner jag till fullo, att det var beklagligt, att man icke den gången följde dessa kommitterade. Då så emellertid icke skett, är det ju i alla fall önskvärt, att man nu omedelbart kunde vidtaga åtgärder för att rätta misstaget.

Herr statsrådet sade, att man härvidlag även måste tänka på industriens och handels intressen, Ja, jag är den förste att erkänna, att man naturligtvis måste så göra, och den sista kommittén har även gjort detta. Den har ju uttalat, att »man behöver icke vara orolig för industrien, även om starkt arsenikhaltiga oljefärger skulle bliva förbjudna, och vad priset beträffar, så är för närvarande, enligt vad kommittén meddelar, skillnaden mellan priset å den starkt arsenikhaltiga zinkvitten och priset å praktiskt taget arsenikfri zinkvitt endast 8 å 10 öre per kilo (resp. 50 och 58 öre per kilo). För målningen av gamla riksdagshuset ha enligt leverantörens uppgift åtgått 6,700 kilo zinkvitt; d. v. s. staten eller målaren (man kan icke veta vilken) har förtjänat 670 kronor på att måla huset med den sämre zinkvitten; en obetydlig summa i ett millionbus.» I detta uttalande kan jag för min del icke annat än instämma. Dessutom veta vi ju, att importörerna av denna vara ha sökt gardera sig; de ha bildat en förening för att icke förlora för mycket eller, rättare sagt, för att kunna få en någorlunda god vinst sig tillförsäkrad, »en skälig vinst» tror jag det heter i deras stadgar. Man inköper då varan endast från vissa fabriker, och dessa å sin sida förbinda sig att endast sälja till importörerna i fråga. Allt sådant finnes reglerat, liksom även frågan om fördelningen o. s. v. När det t. ex. är fråga om leverans av zinkvitt till statens eller kommunala verk, så är det i föreningens stadgar bestämt, att en medlem av föreningen icke får utan vidare ingiva ett anbud om leverans av denna zinkvitt, utan man måste då vända sig till föreningens kontrollant, och sedermera bestämmer styrelsen vem av föreningens medlemmar som skall inlämna anbud, vilket pris som där skall begäras o. s. v. Jag menar således, att några berättigade intressen i den vägen icke här förefinnas, ty dessa importörer ha ju i alla fall förstått att rätt väl säkerställa sig, och man kan därför även antaga, att de skola så göra även i framtiden.

Jag kan ju för min del icke annat än beklaga, att dessa sjukdomsfall nu ägt rum, och jag får uttala, att jag anser det vara i allra högsta grad önskvärt, att åtgärder så fort som möjligt vidtagas i nu angiven riktning, och jag skulle därför vilja rikta en vädjan till herr statsrådet, att han ville förfara på det sättet. Man kunde ju tills vidare, intill dess någon utredning av de sakkunnige blivit gjord och de visat, om man här bör för-

fara strängare eller mindre strängt, helt enkelt besluta att återfalla till den ståndpunkt, som intogs av 1902 års kommitterade, för att uppgöra förslag till giftstadga, för vilket förslag jag här förut redogjort; eller också kunde man helt enkelt tills vidare likställa oljefärg med vattenfärg. Jag tror, som sagt, att det är synnerligen önskvärt, att man här icke tövar längre, utan snarast möjligt skrider från ord till handling.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Schotte: Herr talman, mina herrar! Jag ber att i anledning av de två senaste talarnes anföranden få yttra ett par ord. Den siste talaren ansåg, att man nu utan vidare skulle falla tillbaka på det förslag, som i början av år 1906 avgavs av 1902 års kommitté och vilket förslag han ju för sin del varit med om att hos Kungl. Maj:t just i förevarande delar avstyrka. Han har därvid åberopat den erfarenhet, som tillkommit *efter* den tiden. Ja, det är just den omständigheten, att det efter den tiden tillkommit så mycket i denna fråga, som gör, att jag tror, att det icke vore klokt att i detta fall följa hans anvisning och utan vidare falla tillbaka till 1902 års kommittéförlag. Det är likväl så, att i den kommitté, som senast varit tillsatt, ganska starkt divergerande meningar varit rådande mellan professor Lennmalm och professor Klason, huruvida och i vad mån den arsenikhaltiga oljefärgen medverkat till arsenikförgiftningarna i gamla riksdagshuset. Det kan således icke vara annat än överensstämmande med klok besinning i denna sak, att man låter de nytillkallade sakkunniga pröva det material, som numer föreligger och som tillkommit efter det att 1902 års kommitterade år 1906 avgåvo sitt betänkande. Den nya kommissionen kommer att omedelbart vidtaga en del förberedande undersökningar samt skall sammanträda här i maj. Enligt avtal mellan mig och kommissionens ordförande skall kommissionens första åtgärd bli just att granska det material, som föreligger i avseende på arsenikhaltig oljefärg m. fl. arsenikhaltiga varor och komma till ett provisoriskt förslag efter provande av de olika undersökningar och meningar, som framkommit från professorerna Lennmalm och Klason. Jag är övertygad om, att detta icke skall behöva taga någon lång tid. Jag hyser säkert förhoppning om, att de möjligheter, som må finnas att ingripa mot arsenikhaltig oljefärg, skola, såsom jag redan uttalat, föreligga så utredda, att lagbestämmelser må kunna meddelas inom några få månader; men jag måste bestämt fasthålla vid, att den nya kommissionen även bör yttra sig om de erfarenheter och iakttagelser, som den förra kommissionen, visserligen under åtskilliga meningsbrytningar, gjort. Jag tror icke, att frågan om provisorisk lagstiftning i förevarande ämne kommer att i någon som helst väsentlig mån därmed fördröjas.

Svar å inter-
pellation.
(Forts.)

Herr Lindberg: Herr talman, mina herrar! Jag tillät mig att under förra riksdagen vid behandlingen av ett ärende, som förekom här i kammaren, rikta några anmärkningar mot dels det sätt, varpå målningsarbetena utfördes i gamla riksdagshuset och dels i fråga om kontrollen över detsamma. Mitt yttrande föranledde vissa dementier, om jag icke missminner mig, men det befanns sedermera, att dementierna hade riktats mot något, som jag icke sagt. Jag hade sålunda ingen anledning att vidare befatta mig med den saken. Jag har nu begärt ordet, när denna fråga återigen kommit upp på dagordningen, för att i någon mån komplettera det yttrande, som jag den gången här höll i detta ämne.

Herrarna förstå mycket väl, att det kan icke vara trevligt att vara målare i dessa tider, när det snart sagt har blivit ett ordspråk hos alla människor, att man mår bäst, så länge som man icke har nymålat. Det är nu denna gång den holländska zinkvitten, som fått bära skulden för det elände, varom nu är fråga; men herrarna förstå ju mycket väl, att det för en hel arbetarkår måste kännas ganska obehagligt att på detta sätt bli utpekad som giftspridare i samhället. Det har varit bekant i många år, att den holländska zinkvitten, innehåller ganska stora mängder arsenik, dock icke så stora mängder, att det ansetts farligt att använda denna färg i boningsrum, och det har icke heller förrän på allra sista tiden misstänkts, att den skulle vara farlig, ehuruval den användes ganska mycket.

Man har då anledning att framställa den frågan: vad är det, som gjort, att denna färg just nu har blivit så farlig att använda? Är det färgstoffet självt, som innehåller större mängder gift, än vad det förut innehållit, eller beror det på, att det på senare tid blivit andra behandlingsmetoder beträffande dessa färgämnen? Jag är naturligtvis såsom icke varande vetenskapsman alldeles oförmögen att svara på dessa frågor, men jag föreställer mig, att svaret dock ligger någonstans i den riktning, som jag här antytt. Det kan hända, att färgstoffet innehåller en större mängd arsenik nu, än vad det gjorde förut, men det kan också hända, att den av de sakkunniga, som åberopats i Första kammarens utskottsbetänkande, nämligen professor Lennmalm, är inue på rätt väg, åtminstone ett ganska långt stycke, när han anför, att det har på senare tiden kommit till användning en del sämre oljor än de gamla, som förut brukade användas, och att man delvis däri hade att söka obehaget. Det har nämligen inträffat för något över ett år sedan, att det blev en trustbildning bland linoljefabrikanterna och linoljeförsäljarna. Inan denna trustbildning kom till stånd, kunde linolja köpas för cirka 50 öre per kg., men strax efter det trusten var bildad, steg priset upp till 1 krona och däröver per kg. Man har velat förklara detta därmed, att råmaterialet blivit betydligt dy-

rare. Jag kan icke avgöra, huruvida det är råmaterialets för-
 dyring eller trustbildningen, som åstadkommit detta abnormt *Svar å inter-*
 höga pris på oljor. Men förhållandet är, att sedan priset på *pellation.*
 oljor stigit så oerhört, har det kommit i handeln en mängd
 sämre oljor, som företrädesvis användas av — jag höll på att
 säga de sämre målarna — en hel del målare till synnerligast
 förarbeten vid oljemålning. Det är mycket möjligt — jag vill
 dock icke påstå det — att häri kan ligga en orsak till att, när
 färgstoffet blandas med denna av vissa kemiska beståndsdelar
 tillverkade olja, en sådan blandning uppstår, att en arseniklös-
 ning där visar sig vara till finnandes.

För övrigt, när man talar om denna sak, tror jag, att man
 får låta utsträcka undersökningen till att omfatta icke allenast
 den holländska zinkvitten, ty det finnes möjligtvis även andra
 färgstoffer, där det kan förekomma arsenik i ganska hög grad.
 Vi ha ju en hel massa med den holländska zinkvitten jämför-
 liga färger, och därtill har på senaste tiden tillkommit, i syfte
 att göra målningsarbetena billigare, en hel mängd andra vita
 färgstoffer, såsom snövit, täckvit och vad de allt kallas, ty det
 kommer upp nya sådana färgstoffer vartenda år. Jag har vis-
 serligen på senare tid icke haft att syssla så särdeles mycket
 med måleriarbete, men jag har dock lagt märke till, att när
 man använder någon av dessa av mig nu omnämnda färg-
 stoffer, så inträffar, att, när färgen stått en liten tid, den blir
 svart eller gul och ganska mycket förändrar utseende, varför
 man aldrig kan använda dessa färger till färdigmålning, utan
 måste använda zinkvit för den sista strykningen; detta synes
 mig vara ett bevis för att färgen är mottaglig för och föränd-
 ras under luftens påverkan.

Jag har vidare i detta utskottsutlåtande från Första kamma-
 ren funnit, att man fruktar för, att när man blandar oljefärg
 med terpentin, skulle det bliva mera arsenik. Färgen skulle bliva
 lösligare, än när den blandas med linolja. Nu blandar man icke
 färg enbart med terpentin, men den erfarenheten har varje
 målare, att terpentin i oljefärg bidrager att göra färgen hård och
 icke att göra den lösligare. Således anser jag det vara uteslutet,
 att terpentinen, vare sig fransk eller svensk terpentin, kan vara
 någon orsak till dessa arsenikförgiftningsfall, som förekommit.

Man kan icke enbart beskylla målarmästarna för att vara
 skulden till det elände, som nu uppstått. Det är naturligtvis så,
 att de närmast bära ansvaret för ett dåligt utfört arbete och för
 användande av dåligt material. Men det beror ytterst på den
 väldiga konkurrensen och den nedtryckning av priserna, som
 åstadkommes av byggnadsentreprenörerna och av dem, som skola
 hava måleriarbeten utförda. Jag känner till dessa förhållanden
 och vet, att det finnes gamla hederliga mästare och hantverkare,
 som i lång tid satt en stor ära i att kunna utföra ett ordentligt

Svar å interpellation. — och stabilt arbete, men genom den konkurrens, som dagligen, jämt och ständigt pågår, i det att det kommer nytt folk, som skall tränga sig fram och kämpa för tillvaron, blir det en nedpressning av arbetspriserna, som i sin tur medför detta användande av billigt material. Man försöker så länge som möjligt att lura allmänheten, och man använder detta billigare material för att kunna utföra arbetet så billigt som möjligt. Häri har man nog ytterst att finna orsaken till detta eländiga tillstånd.

Vad som kanske icke minst gör denna sak beaktansvärd, är frågan om hur man skall komma till ett enhetligt och genomgripande kontrollsystem. Det lär nämligen vara ganska klen beställt i detta avseende. Jag har senast i dag haft ett samtal med en av Stockholms förnämsta målarmästare. Han talade om ett fall, som inträffade för honom. Han hade låtit en kemist undersöka ett färgstoff, för att taga reda på, om det fanns arsenik eller andra giftiga ämnen i detsamma. Undersökningen gav till resultat, att det icke fanns några sådana ämnen. För att ytterligare försäkra sig om riktigheten av detta utlåtande lät han en annan kemist undersöka samma färgstoff. Då konstaterades genom den andra undersökningen förekomsten av någon liten arsenikmängd i färgstoffet. En tredje undersökning, som han lät företaga med precis samma sort, gav till resultat, att färgen innehöll så stora mängder arsenik, att den icke kunde få användas till målning av boningsrum. Jag frågar nu, och herrarne torde försöka tänka sig till svaret på denna fråga: om nu denne hantverkare hade använt färgstoffet efter den första undersökningen, och den, åt vilken han hade utfört arbetet, hade låtit göra en undersökning, sedan arbetet var färdigt, och det då genom undersökningen konstaterats, att det fanns en mängd giftiga ämnen i färgen, vem skulle hava betalt hela detta målningsarbete och var hade skulden legat, om icke hos den otillfredsställande kontrollen? Det är en av de viktigaste frågorna i detta sammanhang, och man måste söka komma till en lösning därav.

Därjämte är det alldeles nödvändigt — och jag vet icke, i vad mån herr civilministerns anförande kan hava bidragit till detta — att försöka i någon mån lugna den oro, som är rådande bland folket och särskilt bland dem, som på senare tid hava fått måleriarbeten utförda. Det blir icke någon trevlig uppgift för den, som skall ha med detta arbete att göra, då man alljämt träffar den ena efter den andra, som är orolig i detta avseende.

Det har talats ganska mycket om denna arsenikfråga i tidningspressen, och denna har sannerligen icke bidragit till att lugna den oro, som är tillfinnandes i vida kretsar. Det är kanske flera än jag, som ha lagt märke till, att åtminstone en tid-

ning här i Stockholm har tillåtit hysteriska fruntimmer att bredda ut sig på hela spalter blott i anledning av den s. k. arsenikfaran. Visserligen är saken ganska allvarsam, och det är nog riktigt, att det har förekommit flera allvarliga fall av förgiftning, men jag tror lika säkert, att det förekommer en ganska stor mängd av s. k. inbillade arseniksjukdomar, som man bör försöka få botade så fort som möjligt.

I fråga om arbetet på gamla riksdagshuset har jag varit och tittat på dessa arbeten. Då jag i fjol vid behandlingen av frågan, såsom förut omnämmts, tillät mig göra några anmärkningar om detta, må det tillåtas mig att säga, att jag tycker, att man gått till väga på ett något underligt sätt med detta arbetes utförande. Jag höll före, att för att bliva fullständigt fri från eländet, vore det bäst, att man avlägsnade all den gamla färgen och ersatte den med ny. Till detta resultat har man nu också kommit på senare tid, men man går så successivt till väga. Sedan man avlägsnat den gamla färgen från väggarna och sedan ny färg är anbragt på dessa, börjar man med dörrar och fönster. Man avlägsnar färgen från dem och så nymålar man dem. Sedan är det visst meningen, att man i en hel del av lokalerna skall sluta med att måla om taken; man slutar alltså i den ändan, där man bort börja. Det kan väl aldrig vara en målarmästare, som givit order om att det skall gå till på detta sätt. De, som hava olägenhet därav, äro naturligtvis i första hand tjänstemännen, som skola arbeta i dessa lokaler. Det är icke nog med att de äro utsatta för faran av förgiftning, utan de skola ständigt flytta från den ena lokalen till den andra och deras arbete blir naturligtvis stört.

En hel del vore naturligtvis att tillägga i denna fråga, men jag skall icke upptaga tiden längre. Jag kan emellertid icke sluta utan att göra en reflexion, som osökt kommer på mig vid behandlingen av detta ärende. Här i Riksdagen ha vid flera tillfällen motiousvis framkommit förslag från arbetarrepresentanter om åtgärders vidtagande för att i någon mån råda bot på de olidliga förhållanden, som en del arbetare äro utsatta för, vilka få arbeta i hälsovådliga lokaler. Man har i allmänhet varit benägen att taga emot sådana förslag och motioner med en axelryckning och säga, att det väl icke är så farligt. Under den senaste tiden har man börjat hänvisa sådana förslag till den nyinrättade socialstyrelsen, och man får hoppas, att därifrån skall komma förslag, som skola gå ut på förbättring av de mest olidliga förhållandena. Men herrarna se av det här föreliggande exemplet, den nu vitt utbredda arsenikfaran, att det kan givas sådana förhållanden. I detta fall är det tjänstemän och privata personer, som gripits av denna skräck, men exemplet manar oss till att icke ställa oss oförstående i förhållande till förslag, som framkomma angående förbättring av arbetslokaler och sådant.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation.
(Forts.) Det kan dock vara ganska obehagligt för människor, som äro hänvisade till att dagligen utföra sitt arbete i hälsovådliga lokaler. Jag menar, att man icke bör med en axelryckning taga emot sådana förslag, utan i stället pröva dem.

Herr Liljedahl: Då den särdeles aktuella arsenikfrågan låter uppdelas sig i en läkarefråga och en kemisk fråga, då motståndet mot ett importförbud för holländsk zinkvitt baserat sig på den kemiska ståndpunkten under hänvisning till frågans ännu outhärliga skick, och då denna fråga nu genom Första kammarens beslut kommer att utskottsbehandlas av denna kammare, har jag begärt ordet för att i kammarens protokoll få infört ett värdefullt intyg. Jag har vänt mig till en framstående kemist, laboratorn vid Farmaceutiska institutet, filosofie doktor Adolf Rising för erhållande av svar på trenne frågor. Doktor Rising har i 13 år arbetat inom den kemiska storindustrien i utlandet och där under flera år intagit en ledande ställning vid en av kontinentens största kemiska fabriker.

Mina till doktor Rising ställda frågor voro dessa:

1:o) Anser Ni det vara bevisat, att de fall av arsenikförgiftning, vilka ägt rum inom gamla riksdagshuset, ej härröra av den därstädes använda holländska zinkvitten?

2:o) Finnes sannolikhet för, att den förgiftande arseniksubstansen kan härstamma från någon annan arsenikhärd än den med zinkvitt bemängda oljefärgen inom gamla riksdagshuset?

3:o) Kan från den kemiska vetenskapens eller den kemiska industriens synpunkt några invändningar göras mot tanken på ett importförbud av holländsk zinkvitt?

På dessa frågor har doktor Rising lämnat mig följande svar:

»På Eder fråga, huruvida jag anser det vara bevisat, att de fall av arsenikförgiftning, vilka ägt rum inom gamla riksdagshuset, ej härröra av den därstädes använda holländska zinkvitten, anser jag mig kunna svara ett obetingat nej.

Den arseniksubstans, som framkallar förgiftningarna, måste förekomma i gasform. Den kemiska sammansättningen av denna gasformiga substans är fullständigt obekant. Ingen av de kemister, som hittills sysslat med denna fråga, har lämnat det allra minsta bidrag till kännedomen om denna gasformiga substans' sammansättning eller egenskaper. Man vet endast, att en sådan gasformig substans uppstår genom inverkan av mikroorganismer på arsenikhaltiga ämnen, som därvid sönderdelas. Om något och i så fall vilket arsenikhaltigt ämne kan undandraga sig denna av mikroorganismerna framkallade sönderdelning, vet man ej. Experimentellt kan man fastställa denna sak först sedan man genom renodling kunnat isolera de mikroorganismer, som här äro de verksamma. Detta arbete är icke utfört, och

påståendet att den arsenik, som finnes bunden i den holländska zinkvitten, är ofarlig, anser jag sakna varje stöd av experimentella bevis. Personligen anser jag det tvärtom mycket sannolikt, att förgiftningsfallen i gamla riksdagshuset härröra just från den i oljefärgen förefintliga zinkvitten. Därmed är jag inne på besvarandet av Eder andra fråga:

'Finnes sannolikhet för, att den förgiftande arseniksubstan- sen kan härstamma från någon annan arsenikhärd inom gamla riksdagshuset än den, som bildas af den zinkvitthaltiga oljefärgen?'

I enlighet med mitt svar på Eder första fråga, måste jag besvara även den andra bestämt nekande. Ingen av de hittills utförda undersökningarna giver stöd för en sådan sannolikhet.

På Eder sista fråga: 'Kan från den kemiska vetenskapens och industriens synpunkt några invändningar göras mot tanken på ett importförbud av holländsk zinkvitt?', kan jag ävenledes avgiva ett bestämt nekande svar.

Arsenikfri zinkvitt kan erhållas till ett pris, som är endast obetydligt högre än det, som betingas av den starkt arsenikhaltiga holländska zinkvitten. Någon som helst fara hotar ej vår industri, om ett importförbud av nämnda artikel skulle av statsmakterna beslutas, men väl skulle genom ett sådant förbud en av huvudorsakerna till en stor hälsofara bliva undanröjd.

Stockholm den 15 april 1913.

Adolf Rising.

fil. doktor.

Då det är till full evidens bevisat, att många arsenikförgiftningar inträffat i gamla riksdagshuset och annorstädes och arsenikkällan med sannolikhet synes vara den holländska zinkvitten, synes mig ett importförbud av denna vara snarast bära genomföras. Förbudet bör ej köpas med några flera olyckor än de, som redan inträffat. Jag är herr statsrådet tacksam för att han påskyndar frågans avgörande, och jag hoppas och många med mig, att detta påskyndande måtte snarast möjligt leda till ett verkligt effektivt resultat just emot den sannolika förgiftningskällan: synbarligen den holländska zinkvitten.

§ 4.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid till statsutskottet propositionen angående anställande av en mariningenjörsstipendiat över stat.

Vid föredragning härpå av propositionen angående lots- och fyrrättningen med livräddningsanstalterna begärdes ordet av *Remiss av proposition.*

Herr Indebetou, som yttrade: Herr talman, mina herrar! I Kungl. Maj:ts föreliggande proposition nr 190, som nu skall remit-

Remiss av proposition.

(Forts.)

teras till vederbörande utskott, har Kungl. Maj:t återtagit den under femte hufvudtiteln i statsverkspropositionen gjorda framställningen i fråga om anslag å ordinarie stat till lots- och fyrinrättningen, och i stället har Kungl. Maj:t i förstnämnda proposition hemställt om ett anslag på 60,500 kr. för en tillfällig förbättring av lots- och fyrpersonalens avlöningsförmåner för år 1914, liksom förhållandet är även i år. Anledningen till att Kungl. Maj:t nu ändrat sin förut intagna ståndpunkt är, såsom framgår av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet, att Kungl. Maj:t anser det vara nödvändigt att vidtaga en ytterligare utredning i detta ärende.

Det är ju ingenting i och för sig att anmärka mot att Kungl. Maj:t, när Kungl. Maj:t anser den nuvarande utredningen icke vara till fyllest, söker hjälpa lots- och fyrpersonalen med en tillfällig löneförbättring på sätt, som beslöts förra året, i avvaktan på en bättre utredning av frågan.

Jag kan emellertid icke underlåta att uttala mitt djupa beklagande av, att det skall dröja ytterligare ett år, innan den ifrågavarande personalen får den löneförbättring, som varit under utredning sedan år 1908. Lotsstyrelsen har haft denna fråga under övervägande i icke mindre än fyra år. Lotsstyrelsen kom i fjol till det resultat, som innehölls i ett av styrelsen den 12 oktober 1912 till Kungl. Maj:t ingivet betänkande. Statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet ansåg frågan visserligen vara brådskande, men han ansåg också, att den borde bliva föremål för en ytterligare utredning och hemställde på grund därav hos Kungl. Maj:t att få tillkalla särskilda sakkunniga. Denna hemställan gjorde han redan sex dagar efter det han fått lotsstyrelsens betänkande.

Detta var ju särdeles glädjande, och man hade därför all anledning tro, att frågan skulle bliva underkastad en saklig utredning och bliva så fort expedierad, att den — såsom herr statsrådet tydligen avsåg — skulle kunna komma före vid denna riksdag. När man någon tid senare på hösten — det var den 7 november — fick kännedom om vilka dessa sakkunniga voro, som blivit tillkallade, och därvid fann, att Kungl. Maj:t alldeles ignorerat sakkunskapen och erfarenheten hos sjöfartens idkare och hos lotsarna, blev man något beklämd och förstod, att hänsynen till de synpunkter, som i denna fråga från sjöfartshåll i många år framförts, icke skulle vinna nödigt beaktande. Detta har även besannats.

Sjöministern tillkallade då fyra i och för sig med avseende på lönerегleringsfrågor för statsverket säkerligen väl förfarna män. Men man kan icke begära, att de skulle vara sakkunniga på detta speciella område, utan man förstod, att det hela skulle komma att gå efter samma grundprincip som lotsstyrelsens förslag.

Lotsstyrelsen, som, såsom jag nämnde, tagit så lång tid på sig för att utreda frågan, har med detta förslag kastat sig in på en alldeles ny princip. Den frångår det sedan årtionden gällande sättet för lotsarnas avlöning, nämligen att de själva skola få uppbära avkastningen av sitt eget arbete, och försöker att göra dem till vanliga statstjänare jämförliga med tulltjänstemän, järnvägstjänstemän eller andra. Den brist på förståelse, som lotsstyrelsen härvidlag har visat för vad sjöfarten egentligen har rätt att kräva och måste fordra av lotspersonalen, hava de sakkunniga icke kunnat frigöra sig ifrån, utan de hava naturligtvis till en stor del följt lotsstyrelsens förslag. Men de hava dock försökt att göra vissa förbättringar i förslaget, och särskilt har en av reservanterna — det måste jag erkänna — inslagit ganska mycket på den rätta vägen, men dock enligt mitt förmenande även han på ett ofullständigt sätt. Inom sjöfartskretsar anse vi, att det innebär en verklig fara för sjöfarten att göra lotsarna till avlönade tjänstemän. Man skulle därigenom förkväva den plikt känsla och de egenskaper man har rätt att fordra av dem. Ty de skulle, om så bleve förhållandet, bliva mindre intresserade av sitt yrke, och de skulle naturligtvis i längden förlora de mycket aktningvärda egenskaper, som de nu hava, nämligen djärvhet, beslutsamhet och pliktrohet. De skulle småningom finna, att det icke vore med deras intresse förenligt att riskera liv och hälsa genom att utsätta sig för de faror, som mången gång äro förenade med att möta fartyg ute på öppna havet. De skulle finna det vara lättare och bekvämare att såsom statstjänstemän göra endast precis vad de behöva, men icke något, varigenom de skulle riskera liv eller hälsa.

Det skulle således, enligt mitt förmenande, vara en mycket farlig väg att slå in på att nu sätta lotspersonalen i en sådan frestelse, ty sjöfartens idkare skulle därigenom riskera alldeles för mycket. Och att jag icke är ensam om denna min uppfattning har tydligt framgått av de talrika protestmöten från lotsarnas sida, som hållits, sedan lotsstyrelsens förslag överlämnades till Kungl. Maj:t, och även av den skarpa kritik, som i pressen framförts mot de principer, på vilka lotsstyrelsen baserat sitt förslag. Man hade hoppats, att statsrådet skulle uppmärksamma detta och taga hänsyn därtill, så att han till sakkunniga utsett även inom yrket speciellt förfarne män, men det har han icke gjort. Han har icke lyssnat till de skarpa uttalanden, som förekommit i pressen och särskilt i den tidning, som auses vara regeringens speciella organ, nämligen Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning, i vilken det funnits flera ledare och insändare, hvarest det system, som lotsstyrelsen slagit in på, kritiserats.

Nu vill jag ju icke klandra, att frågan kommer under ny omprövning, utan det är, såsom jag nyss nämnde, en viss förman att få den — som jag hoppas — sakligt granskad, och man

*Remiss av
proposition.
(Forts.)*

*Remiss av
proposition.*
(Forts.)

får ju hoppas, att så blir förhållandet. Men jag tror, att man har rätt att fordra, att vid denna förnyade prövning, som Kungl. Maj:t låter frågan undergå, sjöfartens intressen och även lotsarnas egna intressen icke bliva satta utanför den förberedande utredning, som förmodligen å nyo kommer att äga rum.

För mig synes det hava varit mycket enklare, om man, i stället för att helt och hållet lägga om det nuvarande systemet och giva lots- och fyrpersonalen en viss garanterad fast avlöning, som för många skulle utgöra större delen av hans årsinkomst och därjämte giva honom endast en femtedel av vad han genom sitt arbete intjänat, hade tillgodosett dem av ifrågavarande personal, som hava de minsta inkomsterna, genom att höja dessa uppmuntringspenningar, som de hittills haft, och givit dem tillfällig löneförbättring, såsom det förut tillgått. Man hade då sluppit att slå in på den farliga princip, som lotsstyrelsen nu gjort.

Man kan icke förundra sig över att lotsarna blivit missnöjda över att lotsverket skall taga från dem en viss del av inkomsten för det arbete, de utföra, och lämna den till andra personer, vilka hava mindre arbete att utföra och sålunda icke äro värda den förtjänsten. Ingen lots kan ju vara nöjd med att, när han utför ett arbete, för vilket enligt taxan viss ersättning skall utgå, han icke får behålla mera än en obetydlig del därav, varemot det övriga skall frantagas honom och lämnas till på andra orter boende personer, som utföra lotsning kanske en gång i månaden eller ett par gånger på året. Det bör vara statens skyldighet att träda emellan i sådana fall och giva de andra tillräcklig inkomst utan att därigenom beröva dessa lotsar frukten av det arbete, som de ofta med stor livsfara utföra.

Nu har ju, såsom jag nyss nämnde, en ytterligare utredning utlovats, och jag vill här tillåta mig att uttala den förhoppningen, att chefen för sjöförsvarsdepartementet måtte vid den fortsatta utredningen av denna fråga — han må gärna behålla de personer, som redan satt sig in i frågan, vilken de behandlat under flera månader — låta åtminstone en representant för dem av de sjöfarande, som hava det största ansvaret och som äro närmast beroende av lotsarnas påpasslighet, nämligen fartygens befälhavare, bliva medlem av den utredningskommitté, som förmodligen kommer att tillsättas. Därjämte böra givetvis de, som skola betala omkostnaderna uti ifrågavarande avseende, nämligen idkarna av skeppsrederirörelsen, hava sin representant i kommittén, och jag anser, att det icke vore för mycket begärt, att även lotsarna finge hava en representant med i denna kommitté eller åtminstone finge göra sina åsikter mera gällande än vad de hittills lyckats få.

Jag vill i detta sammanhang påpeka, att man vid valet av representant för de sjöfarande bör tillse, att man får en i aktiv tjänst varande befälhavare och icke en sådan, som i likhet med

mig dragit sig tillbaka från sjöfarten för kanske 7 à 8 år sedan, och icke har till fullo kvar det livliga intrycket av den risk, som lotsarna löpa, och de plikter, de hava att fylla. Även vore det önskvärt, om från rederiernas sida en person kunde bliva medlem av kommittén, vilken verkligen hade tid att sätta sig in i frågan och icke endast tillfälligtvis då och då deltog i kommitténs arbete, vilket nog tyvärr förut varit förhållandet vid flera utredningar beträffande sjöfartsfrågor.

Det är dessa bestämda förhoppningar, som jag tillåtit mig att göra mig till tolk för. Bakom mig stå icke blott sjöfartsnäringens idkare, utan även en stor del av lotspersonalen över hela landet.

Härefter anförde:

Herr Martin: Jag vill endast beriktiga ett par ord av vad herr Indebetou yttrade, vilka icke böra få stå oemotsagda i protokollet.

Herr Indebetou ville nämligen göra gällande — liksom det även skett i pressen — att lotsarnas och redarnas intressen i detta fall skulle sammanfalla med varandra. Så är emellertid icke förhållandet. I denna fråga finnes ett sjöfartsintresse och ett lotsintresse. Lotsarna hava flera gånger gjort framställning till Kungl. Maj:t att få fasta löner och del i lotspenningarna. Redarna däremot vilja icke, att lotsarna skola få fasta löner. Det är således en väsentlig skillnad mellan lotsarnas önskningsar och redarnas önskningsar. Då herr Indebetou med sitt uttalande vill göra sig till tolk både för redarnas och för lotsarnas intressen, så är detta icke riktigt. Bland dem, som anse, att lotsarna böra ha fast lön samt viss andel av lotspenningarna, råder det däremot tvist om huru stor del av lotspenningarna lotsarna skola få. Men, som sagt, i själva saken, hur man skall lösa frågan om lotsarnas avlöning, stå redarna och lotsarna på väsentligen olika ståndpunkter.

Så ligger frågan. Vid sammanträde senast i höstas med lotspersonalen i Stockholm sade lotsarna, att de ville ha 1,500 kronor i fast lön och 50 procent av intjänta lotspengar. Men redarna säga — och herr Indebetou gjorde sig till tolk för dem — att lotsarna skola icke ha någon fast lön.

Jag har endast velat säga detta, på det att icke herr Indebetous yttrande skulle stå oemotsagt.

Herr Indebetou: Herr talman, mina herrar! Med anledning av herr Martins yttrande vill jag endast säga, att han måtte ha missuppfattat mig. Vi ha icke motsatt oss de fasta lönerna i form av garanterad inkomst, tvärtom ha vi påpekat, att det särskilt i vissa fall skulle vara nödvändigt att få även

*Remiss av
proposition.
(Forts.)*

Remiss av proposition.

(Forts.)

sådana löner införda, men vi ha absolut motsatt oss det systemet, att lotsarnes *huvudsakliga* inkomster skulle utgöras av fasta löner. Särskilt beträffande dem, som ha större lotslotter, ha vi önskat, att man icke måtte lägga lönesystemet på det sättet, att deras lön huvudsakligen skulle utgå i form av fasta löner, utan att den fasta lönen endast skulle utgöra en mindre del av årsinkomsten, men däremot lotslotterna vara den huvudsakliga delen därav och ej såsom föreslagits begränsa dessa till en femtedel eller möjligen 30 eller 40 procent av deras verkliga belopp. Vi ha sålunda menat, att de genom att få sina inkomster huvudsakligen baserade på eget arbete skulle bibehålla det intresse för yrket, som de hittills i så hög grad lagt i dagen. Vi anse, att vårt intresse här icke står i diametral motsats till lotsarnes intressen, ty hade så varit fallet, hade jag för min del icke föreslagit, att lotsarne skulle bliva representerade i den kommitté av verkligt sakkunniga, som jag hoppas kommer att tillsättas. Och jag tror mig kunna säga, att inom lotsarnes egna led finnas ofantligt många, som gärna vilja ha kvar det gamla systemet orubbade, men de ha sagt, att de kunde ju icke begära allt, utan ha velat avstå någon del av inkomsterna, om därmed deras kamrater kunde hjälpas, men att de endast skulle få behålla en femtedel av de självförvärvade inkomsterna av lotsningen, det hade de nog aldrig tänkt sig.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt att överlämna ifrågavarande proposition jämte de i anledning av densamma nu afgivna yttrandena till statsutskottet.

Härpå remitterades

till statsutskottet propositionerna:

angående inköp för nationalmuseum av äldre porträtt ur framlidne friherre H. Rehbinders samlingar;

angående förvärvande åt kronan av vissa jordområden för anläggande av en skjutbana för Älvsborgs regemente m. m.; och angående anordnande av dräneringsledning och elektrisk strömledning för statsinstitutionerna å nordvästra Djurgården, samt

till bevillningsutskottet propositionen med förslag till ändrad lydelse av 8 § i förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt och 8 § i förordningen den 28 oktober 1910 angående bevillning av fast egendom samt av inkomst.

§ 5.

Härefter föredrogos var efter annan de på kammarens bord liggande motionerna; och hänvisades därvid

till konstitutionsutskottet motionerna:

nr 300, av herr *Carlson* i Herrljunga; och
nr 301, av herrar *Hamilton* och *Palmstierna*;

till lagutskottet motionen nr 302, av herr *Lindqvist* i Stockholm *m. fl.*; samt

till särskilda utskottet motionerna:

nr 303, av herr *Lindqvist* i Kosta;
nr 304, av herr *Rydén m. fl.*;
nr 305, av herr *Olausson*; och
nr 306, av herr *Pettersson* i Södertälje *m. fl.*

§ 6.

Vidare föredrogos, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkande nr 32, jordbruksutskottets utlåtanden och memorial nr 46—56, Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 9 samt Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 11.

§ 7.

Vid nu skedd föredragning av ett från Första kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 314, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 11, i anledning av herr *Clasons* motion, nr 86, angående skrivelse till Konungen i fråga om vidtagande av åtgärder för undanröjande av nu rådande fara av arsenikhaltig oljefärg, beslöt Andra kammaren hänvisa detta ärende till sitt andra tillfälliga utskott.

§ 8.

Avgåvos följande nya motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om allmän pensionsförsäkring m. m., nämligen

nr 307, av herr vice talmannen *D. Persson*;
nr 308, av herr *Källman*;
nr 309, av herr *Anderson* i Råstock;
nr 310, av herr *Cederborg*;
nr 311, av herr *Bärg* i Katrineholm;
nr 312, av herr *Hage*;
nr 313, av herr *Winberg m. fl.*;
nr 314, av herrar *Lindley* och *Sandler*;
nr 315, av herr *Lundell*;
nr 316, av herr *Sjöberg*;
nr 317, av herr *von Sneidern*;
nr 318, av herr *Lindhagen*;

- nr 319, av herrar *Lindhagen* och *Hellberg* i Lycksele;
- nr 320, av herr *Lindhagen*;
- nr 321, av herr *Wijk*;
- nr 322, av herr *Nordström* och
- nr 323, av herr *Pettersson* i Södertälje;

Vidare avlämnade herr *Säfstrand* en motion, nr 324, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av vissa §§ i förordningen om kommunalstyrelse på landet m. m.

Samtliga dessa motioner bordlades.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa delar av förra militiebostället Ivetofta nr 6, 8 i Kristianstads län;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra kronofogdebostället Tännö nr 3 Kåragården i Jönköpings län;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av frälseutjorden Mjölby nr 6 samt lägenheterna Mjölby nr 41 och Mjölby nr 40 m. m.;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om överlämnande till fångvården av ett kronan tillhörigt område invid straffängelsets i Uppsala tomt;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande till staden Mariefred av ett område av kungsladugården Gripsholm nr 1 i Södermanlands län;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av förra häradshövdingbostället Enögla nr 3 i Uppsala län;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Tjustorp nr 1 i Skaraborgs län;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av en lägenhet från förra militiebostället Tappesås nr 1, 2 och 3 i Jönköpings län;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av tre områden från förra militiebostället Skränge nr 4 Mellangård jämte Skränge nr 7, en utjord, i Östergötlands län;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av ett område från förra militiebostället Satterstad nr 2 Nedergården i Östergötlands län;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående

försäljning av förra länsmansbestället Jolmesta nr 2 i Västmanlands län;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av ett område från förra militiebostället Stora Broby nr 1 i Östergötlands län;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militieboställena Honeröd nr 2 Hålegården och Honeröd nr 3 Mellangården samt Honeröd nr 4 Västergården i Göteborgs och Bohus län;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Rolfsbo nr 2 Nordgård i Göteborgs och Bohus län;

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avlösning av den ägaren av skattelägenheten Djurön nr 1 Östergötlands län åliggande skyldigheten att därstädes underhålla ett holländeri;

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillstånd för Båraryds församling att i stället för årlig avgäld erlægga en summa en gång för alla för lägenheten Kyrkogården nr 1, avsöndrad från förra militiebostället Båraryd nr 2 Östergård i Jönköpings län;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en kronan såsom danaarv tillfallen del av tomten nr 4 i kvarteret Plantan i Uppsala; och

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Ammer nr 1 i Jämtlands län.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 10, angående herr Palmstiernas motion, nr 20, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående en utredning rörande förekomsten av kungsådra; och

nr 11, angående herr Wedins motion, nr 232, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående skyndsam behandling av viss del utav den s. k. skogslagstiftningskommitténs betänkande; samt

Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 12, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utfärdande av enhetliga bestämmelser för kommunernas bokföring.

§ 10.

Justerades protollsutdrag.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr <i>Borggren</i>		under 2 dagar fr. o. m. den 16 april,	
» <i>Andersson</i> i Härrklättan	» 8 »	» »	» 19 »
» <i>Jönsson</i> i Boa	» 5 »	» »	» 18 »
» <i>Karlson</i> i Västtomten	» 5 »	» »	» 19 » och
» <i>Jonsson</i> i Hå	» 7 »	» »	» 16 »

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 5,17 e. m.

In fidem
Per Cronwall.
